

Profecies de Merlí. Altres profecies contingudes en manuscrits catalans, per PERE BOHIGAS.

LA circumstància d'haver trobat en el ms. 271 de la BIBLIOTECA DE CATALUNYA diverses profecies, entre les quals unes de Merlí, ens ha mogut a completar un article sobre aquesta matèria que publicarem ja fa anys en aquest mateix BUTLLETÍ.¹

Els textos que avui afegim al nostre precedent assaig procedeixen, en llur major part, del ja esmentat ms. 271 de la BIBLIOTECA DE CATALUNYA. Aquest còdex, copiat per diverses mans, que es poden datar en els primers anys del segle xv, està format per dues parts principals: la primera està constituïda gairebé íntegrament per decretals i epístoles de papes; la segona, per opuscles diversos, que són detallats en la nota.² Les profecies han estat copiades entremig d'aquestes obres, i totes elles, excepte la que en el present article duu el n.º 1, ho han estat pels mateixos escriptors dels textos que constitueixen la part fonamental del còdex.

El contingut del ms. 271 de la BIBLIOTECA DE CATALUNYA fa suposar que fou compilat per a ús particular d'un jurista. Aquesta opinió es reforça amb el fet de no tenir aquest manuscrit ornamentació de cap mena, ni en rúbriques ni caplletres.

1. *Profecies catalanes dels segles XIV i XV. Assaig bibliogràfic.* (BUTLLETÍ DE LA BIBLIOTECA DE CATALUNYA, VI, pp. 24-49).

2. El ms. 271 té les següents característiques: 295 × 220 mm. Paper de diverses marques: ocell, arc, doble cercle, muntanya i creu, cap de bou, peix, lletra A, lletra M i creu, tisores, cercle i creu. 158 folis, amb foliació moderna en llapis. Foliació antiga d'i a XLVIII, des del foli 114. Relligadura moderna de pergami, amb aquest teixell: «Decretales Pontificias y Escritos del Rabino Samuel. 1334». En la primera part del manuscrit, intercalats entre mig de les Decretals, hi ha els següents textos: Fols. 5-14: Autoritats de diversos Sants Pares (Gregori, Jeroni, Isidor, Ambrós, Agustí, etc.). Fols. 15-17: *Lamentatio beati Bernardi de passione Domini*. Fols. 24-26 v.: Tractat sobre Dret successori. Al final hi ha aquesta subscripció: «Pax Erixiensis» (Bartholomaeus Erixiensis?). Fols. 26 v.-31 r.: Epístola del Preste Joan de les Índies. Fol. 101: *Disputaciones anni jubilei*. Fols. 111-113 v.: *Declaracio super extravagantem execrabilis*. En la segona part, que, com hem dit, duu foliació pròpia antiga, hi ha els següents textos: Fol. 114: *Epistola Rabi Samuelis de adventu Messie ad Rabi Ysach*. Fol. 140 v.: Resposta de Rabí Isaac, en català. Fols. 145-152: Diverses Profecies. Fols. 153-158: *Biblia Parva* de Sant Pere Pasqual. Manquen tres folis al començament d'aquest text i tres folis al final.

Quant a la seva història, sabem que formà part de la biblioteca de Gaspar Sánchez Muñoz, gràcies a una recepta autògrafa d'aquest personatge, que hi ha al f. 37.¹

A les profecies del ms. 271 hem afegit la notícia de profecies d'altres manuscrits, i unes addicions als nostres precedents treballs sobre profecies en les obres d'Eiximenis.

De tots els textos que avui donem a conèixer, els més interessants són, sens dubte, els del ms. 271. Aquest conté en primer lloc unes profecies de Merlí, que es troben al final del *Baladro del Sabio Merlin*, imprès a Sevilla el 1535. La nostra versió dóna molta llum sobre la naturalesa i origen del text castellà. La resta de profecies del ms. 271 té ja un altre caràcter: n'hi ha una de Rocatallada o Peratallada, i les altres, que no ens ha estat possible d'identificar, s'assemblen molt a les d'aquest visionari llenguadocià. Totes elles són obres anteriors al Gran Cisma d'Occident, però d'igual manera que en les visions de Rocatallada o en les de l'infant Pere, la imminència d'aquest esdeveniment hi és presentida, com en la profecia que duu el n.º 3 del present article. La idea fonamental, que inspira totes aquestes profecies, és la reforma de l'Església, especialment de la vida i dels costums de la clerecia, reforma que, d'acord amb les doctrines de Joachim de Fiore, havia d'ésser realitzada per un papa angèlic, després que un monarca occidental — Antecrist de les parts d'Occident o Antecrist místic — hauria perseguit l'Església i destruït els mals eclesiàstics.

Les profecies de Merlí són una altra cosa. Així com les anteriors volen ésser en llur majoria interpretacions de les profecies bíbliques, especialment de l'Apocalipsi, i s'esforcen per desxifrar llurs secrets i per a fer-ne aplicació a llur època, les profecies de Merlí ofereixen un marcat caràcter sibil·lí, i es valen de símbols animals, possibles d'identificar quan es tracta de fets consumats, però obscuríssims quan es refereixen a l'esdevenidor. Aquests dos tipus de profecia, però, es barregen sovint. En tenim un exemple, en les profecies de Merlí, que publiquem en el n.º 6, les quals, després d'haver parlat, amb interessada parcialitat, de fets polítics del temps, i especialment de les lluites internes de Castella, usant l'acostumada simbologia zoològica, retreuen els tòpics, tan cars als joaquimistes, del passatge a Ultramar, conversió dels infidels, etc. Aquesta barreja d'elements es troba, també, en l'obra de visionaris, com l'infant Pere.

Si afegim les profecies que ara fem conèixer a les analitzades en el nostre precedent article del BUTLLETÍ, ens adonarem de l'abundosa producció d'aquest gènere que hi ha hagut a Catalunya.²

1. És una «Recepta que me dio a mí, Gaspar Sanchez Munyoz, la mejessa de Ternes, en el anyo de mil y quinientos y veynte y tres», per curar el *mal de aferecia* a les criatures.

2. La influència dels espirituals, visionaris i pseudo-profetes a Catalunya ha estat estudiada pel P. J. POU I MARTÍ en la sèrie d'articles *Visionarios, beguinos y fratricelos catalanes*, publicada en *Archivo Ibero-Americano*, vols. XI, XII, XIV, XV, XVIII-XXIV, XXVI; reimpressa en volum a part en 1930. Citarem sempre aquest volum.

La seva importància la palesen aquests fets : que al nostre país hem tingut dues figures de gran relleu en el moviment espiritual, com són Arnau de Vilanova i l'infant Pere d'Aragó; que les obres de Rocatallada foren traduïdes al català;¹ que es féu una refundició compendiada de la *Summa concordiae veteris et novi Testamenti*, de Joachim, de la qual es conserva una traducció catalana fragmentària;² i que sense aquesta producció d'obres extenses, inèdites gairebé en llur totalitat, es troben profecies com el *Ve mundo in centum annis*, el *Cedrus alta Libani*³ i l'*Obscuratum est aurum*, del n.º 4 del present treball, que preocuparen molts esperits durant llarg temps, com es demostra pels multiplicats comentaris de què foren objecte. En tenim un cas típic en la profecia *Ve mundo in centum annis*, publicada íntegra pel P. Pou,⁴ la qual apareix primerament en *De mysterio Cimbolorum*, d'Arnau de Vilanova;⁵ és interpretada per l'infant Pere en la seva exposició de la visió *Cedrus alta Libani*;⁶ és comentada per l'anònim autor d'una al·legació a favor d'Urbà VI,⁷ i, finalment, és interpretada per Eiximenis en el *Primer del Crestià*.⁸

Aquest nombre de comentaristes d'un text profètic demostra que era difícil de desenganyar-se als esperits predisposats a aquestes preocupacions. El fracàs d'un comentari en feia sorgir un altre que aplicava les profecies a una data més llunyana. Era sobretot en moments de crisi profunda, com el Gran Cisma, o les guerres civils de Castella, quan les profecies guanyaven terreny i els comentaristes es multiplicaven. Aquestes brotades de visionaris foren magníficament jutjades per Eiximenis en uns capítols del *Segon del Crestià*, que més endavant extractarem.

Del valor literari d'aquestes obres val més no parlar-ne. Llur interès és purament històric, car ens documenten sobre preocupacions fortament sentides en els darrers segles de l'Edat mitjana, i ens conserven l'obra escrita d'alguns homes que influïren considerablement en llur època. A més, aquestes obres, producte, en la major part de casos, d'esperits poc equànims o de falsaris, van lligades a esdeveniments massa importants perquè puguin ésser del tot negligides. Més amunt ens hem referit a crisis com el Gran Cisma i les guerres civils de Castella, reflectides en

1. Vegeu BUTLLETÍ DE LA BIBLIOTECA DE CATALUNYA, VI, pp. 28-30.

2. Id. id., pp. 26-28.

3. Id. id., p. 30.

4. *Visionarios*, pp. 54-55.

5. Vegeu Pou, *Lloc esmentat*.

6. Vegeu *Estudios Franciscanos*, xv, pp. 62-65. És interessant l'enumeració de profecies que fa l'infant Pere en aquesta obra : «Profecies de Merlí, del abat de Joachim, del frare Iohan de Rupecisa, de *Ve mundo in centum annis*, de la *Hermita de Lamposa* e d'altres...»

7. Vegeu BUTLLETÍ DE LA BIBLIOTECA DE CATALUNYA, VI, pp. 33-35. Es troba aquest esment en el f. 44 del ms. 11-11-1 de la Biblioteca de Palau, a Madrid. En el mateix foli s'esmenta, també, atribuint-la a Ciril, la profecia *Obscuratum est aurum*. No hem pogut verificar aquests passatges en el manuscrit 15 de la Biblioteca del Palau, a Barcelona, molt més complet que el de Madrid.

8. Vegeu *Prediccions i Profecies en les obres de Fra Francesc Eiximenis*, dins *Franciscana*, 1928, p. 28.

les profecies. Podem recordar, també, ara, la part que aquestes tingueren en la consumació d'una tragèdia nostra, en la fi del Comte d'Urgell. El ressò d'aquestes obres el trobem, així mateix, en escriptors catalans, com Eiximenis, i en la literatura castellana han inspirat un dels més impressionants capítols de la *Crònica*, de Pero López de Ayala. Si les profecies, doncs, estan mancades de valor intrínsec, tenen, en canvi, interès com a document d'època, i permeten d'il·lustrar, així mateix, alguns fets d'ordre literari.

Dividim aquest treball en dues parts. En la primera, donem a conèixer algunes profecies contingudes, principalment, en manuscrits catalans dels segles XIV i XV, i publiquem les que tenen més interès. En la segona part fem algunes addicions al nostre article *Profecies catalanes dels segles XIV i XV*. En les nostres transcripcions hem regularitzat l'ús d'aquestes lletres: *u* i *v*; *i* i *j*. Hem regularitzat també les majúscules i la puntuació, i quan ho hem cregut necessari, hem fet precedir els textos d'alguns comentaris.

I. — PROFECIES CONTINGUDES EN MANUSCRITS CATALANS.

1. Lletres en vers creuades entre Frederic II, emperador d'Alemanya, i el papa Innocenci IV

(BIBLIOTECA DE CATALUNYA, ms. 271, f. 8.) Copiades per una mà del segle XV en un tros de pàgina que havia restat en blanc.

«Littera per Fredericum misa pape Innocencio IIIII.

*Frede, fremit mundo; de, dipremit alta profundo,
Ri, fera rimatur; cus, cuspide cuncta rimatur.¹
Roma diu titubans, multis erroribus aucta,
Orbis tocius dessinet esse caput.*

5 *Astra dicunt, fata clamant aviumque volatus
Quod tocius ego malleus orbis ero.*

Responso misa per papam Frederico.

*Niteris in casum Petri submergere navem.
Fluctuat, sed nunquam mergitur illa navis.
Roma nescit ruere, sed eam scio semper habere
Mundi primatum, sic firmant docmata patrum.*

5 *Astra silent, fata tacent, peccata loquntur
Quod tua vita brevis, morsque perhennis erit.»*

1. Ms. : «limatur».

Sobre aquests versos vegeu HOLDER-EGGER, *Italienische Prophetieen des 13 Jahrhunderts*, *Neues Archiv*, 30, pp. 335-349; 33, pp. 106-109. El text del nostre manuscrit ofereix importants variants, comparat amb les nombroses versions analitzades per Holder-Egger. Cap d'aquestes conté els dos primers versos de la lletra de Frederic, excepció feta de la del manuscrit Harl. 3724 del Museu Britànic, que els posa després de la resposta del papa.

2. Profecia de fra Joan de Rocatallada, feta l'any 1356¹

(BIBLIOTECA DE CATALUNYA, ms. 276, f. 110.) «*Responsio sequens facta est per illum fratrem minorem, qui tenetur captus per dominum papam, ad quendam valentem hominem, qui scripserat sibi quantum guerre durarent, ex eo quod ille minor intromitisse interpetrari (!) prophetias sacras.*»

Comença : «Vos misistis ad me hanc cedula, salvo honore vestro, ad maximam blasphemiam Dei, quia solus Deus potest ista que continentur hic scire. Ego autem sum vnus vilis ac abhominabilis peccator et que dico de capite meo, nec ut propheta, sed tamen per intelligenciam prophetiarum...»

Rocatallada predià grans guerres i un canvi complet en l'estat del món. La tirania regnarà pertot i els nobles seran destruïts per les comunitats; els infidels invadiran els regnes dels llatins; la duresa del flagell anglès s'agreujarà. Sobre l'Església, diu que els eclesiàstics seran espoliats. «Curia romana fugiet ab ac civitate peccatrice Avinione et non erit ibi ubi nunc est antequam compleantur vj. anni, ab isto anno presenti millesimo ccclvj.»² Després de tantes tribulacions vindrà una era de pau amb un Sant Pare, que farà tornar el món a la vida evangèlica i convertirà els infidels. Aquesta pau durarà mil anys. Passat aquest temps sobrevindran altres calamitats al món, les quals seran ja les darreres. La profecia acaba (f. 110 v.) : «Et ad quod devolvatur eorum hereditas ne curent quia qui acquirit non possidebit, et qui possidet, quod possidet non retinebit, quia Roca Fortune jam venit ad casum.» A continuació hi ha aquesta rúbrica : *Profecia Ezechielis prophete circa medium*. El que segueix a aquest epígraf, però, no és la profecia, sinó una decretal.

3. Profecia per a l'any 1372

(BIBLIOTECA DE CATALUNYA, ms. 276, f. 145.) «Reverende et precarissime Domine, vestris cupiens obedire mandatis, quedam vestre dilectioni scribo que superficialiter didici... Nempe, mi Domine illustrissime, dominum regem natum in mense septembris anno Domini mcccix...»³ et sic cauculando, anno mcccclxxij. complebitur

1. Publicada per BROWN, *Fasciculus rerum expetendarum*. Appèndix, p. 494.

2. Urbà V tornà a Roma en maig del 1367. Al cap de dos anys, però, retornà a Avinyó, on morí poc després.

3. Llacuna en el manuscrit.

etas dicti domini liij. annorum,¹ de quo, Domine, volunt quidam moderni verificari oracula quedam que sic se habent. Ecclesie malleator usque ad terminum sue etatis liij. annorum debet pati...» Anuncia greus trastorns a Espanya i a Itàlia, entre els anys 1368 i 1372. En aquest interval, morirà el «papa modernus» i serà elegit el reformador. Els mals eclesiàstics elegiran un antipapa, «qui verum papam incarcerabit, set jussu Christi evadet et abscondet se per iij. annos cum dimidio in montibus Piraneis, habens secum duos socios cardinales.» In hoc enim intervallo morientur omnes tam legitimi quam spurii filii regis Castelle, sic quod de genere ipsorum nullus est de cetero regnaturus.³ Potencia enim minuetur ffranchorum et, pro dolor! domini regis nostri, sed cum postea reformabit, in melius optinebit enim monarchum et bestiam destruet africanam, scilicet macometicum. Plura dicunt de hoc anno que teneo penes me ex causa».

4. Prophetia inventa in electione pape Gregorii XI⁴

(BIBLIOTECA DE CATALUNYA, ms. 276, f. 145 v.) El text que segueix és una glossa de la profecia *Obscuratum est aurum*, que transcriu sencera al començament. Parla de Bonifaci VIII i dels seus successors i anuncia la reforma de l'Església a la mort de Gregori XI. Aquesta profecia és, per tant, anterior al Gran Cisma.

«*Obscuratum⁵ est aurum, mutatus est color optimus, rubigo te consumet, dulce principium invenisti set finem tribulantem. Ve primum abiit et ecce ve secundum! Fugiamus a facie ejus. Clama in fortitudine quia jam incipiunt ultimi cruciatus. Ha ha! Ubi est Lucijfer? Quo abierunt stelle? Curramus et non aspiciamus retro, quia ab Aquilone*
5 *pendetur omne malum. Obsecro, domine, mitte quem missurus es. Fflores rubei aquam rubeam vel odoriferam distillabunt.*

Obscuratum est aurum, etc. Nota quod ista prophetia recte tendit ad summos pontifices et ad Ecclesiam sanctam Dei. Aurum, ut Apostolus testatur, caritas est, et si caritas est hodie obscurata et omnino ab ecclesiasticis separata, recognosce, frater,
10 si beneficium vis obtinere in curia : karitatem repelle, set defer tumulum florenorum. Nullus est hodie, qui ex karitate recta in Ecclesia beneficium obtineat ullo modo. Ergo leve est obscuratum aurum, id est, caritas bona ecclesiastica. Que⁶ fuerunt
oblata Ecclesie ad pauperes sustentandos, hodie ad gentes meretrices et superbiam
vane glorie, multos scutiferos ribaldos, equos, lapides preciosos, pannos delicatos, in-
15 cluvas preciosorum aborum et vina dulcissima habendo et fruendo.⁷ De talibus con-

1. Pere III de Catalunya nasqué en 5 de setembre del 1319; en 1372 havia, doncs, complert 52 anys.

2. Entre els anys 1368 i 1372 regiren l'Església Urbà V, mort en 1370, i Gregori XI, mort en 28 de març del 1378. El Gran Cisma es declarà en 20 de setembre d'aquest any, amb l'elecció de Climent VII a Fundi.

3. Pere I de Castella fou mort en 23 de març del 1369 pel seu germanastre Enric de Trastámara, que el succeí en el reialme.

4. Ms. : «V».

5. Ms. : «Obscurum». Cf. en el comentari : «Obscuratum».

6. Ms. : «qui».

7. Sembla que hi hagi una llacuna en el manuscrit.

servat eos et eorum familias cruendorum. — Sequitur : *Mutatus est color optimus*. Bene est mutatus color auri citrini in colore nigro. Color citrinus sunt opera caritatis et virtutes evangelicas; nigrus color, abominabilia peccata et orrenda, que faciunt animam et corpus hominum totam nigram. — *Rubigo¹ te consumet*. Per istam (f. 146) dictionem *rubigo* intellige peccata mortalia et signanter avariciam, que consumit caritatem omnino sicut rubigo o *rovel* consumit metalla. — Sequitur : *Dulcem principium invenisti*. Certe, audivi a fidedigno quod nunquam fuit tam celeriter in concordiam nullus papa electus sicut iste, de quo fuit magnum gaudium inter eos. *Set finem tribulationem*. Hoc est, magnum mare. Quia in horoscopo² dicit[ur] Bonifacius papa VIII, qui Celestinum sanctissimum papam, quia³ eum cum magna astucia fecit ad papatum et ad Petri Kathedram resignare,⁴ vocatur bestia finitiva, et hoc merito, quia licet fecisset optimas decretales et librum sextum,⁵ tamen bestialiter vixit et semper in peccato mortali, ut in sua cronica recitat[ur], quia ipse injuste et machinando fecit resignante (!) papatui sanctissimus Celestinus.⁶ Item deposuit duos cardinales de la Colona a cardinalatu.⁷ Item voluit subjugare regem Ffrancie et alios reges ispanos, qui sunt ab omni dominio excepti siu[e] dominacioni (!), et quod facerent ei homagium et tributum.⁸ Item bellavit, sanguinem efundendo sepe et sepius contra colonenses,⁹ et hec fuit causa de sua capcione et condicio de sua morte, quam capcionem fecit Gill[erm]us de Nogereto, senescalcus regis ffranchorum.¹⁰ Et ista bestia finitiva habebit septem capita, ut in Apocalipsi hoc lacius continetur, qui Bonifacius papa trpu (?) portatur huius bestie Appochalipsis, et ista vij. capita erunt vij. pontifices, qui erunt vel fuerunt inter ipsum Bonifacium et ultimum papam, qui finitiva(m) [bestia] vocatur, quia in illo finietur tota malicia clericorum, ipsum moriendo, efundendo suum sanguinem, ut jam dixi. Computemus ergo firmiter : Benedictus XI papa, de ordine predicatorum, successit Bonifacio inmediate;¹¹ et isti Benedicto successit Clemens V¹²

1. Ms. : «rubeo».

2. Sobre l'*Horoscopus*, veg. GRUNDMANN, *Liber de Flore, Historisches Jahrbuch*, 49 (1929), pp. 37, 41. El *Liber de Flore* parla dels papes i fou escrit poc abans de 1305. No hem pogut consultar l'article de GRUNDMANN, *Die Papsprophetien des Mittelalters, Archiv für Kulturgeschichte*, 10 (1928), 107 ss.

3. Ms. : «quin».

4. Celestí V renuncià el papat en 13 de desembre del 1294. Bonifaci VIII fou elegit en 24 de desembre del mateix any i coronat en 23 de gener del 1295.

5. Bonifaci VIII féu compilar el llibre vi de les Decretals.

6. Els espirituals propagaren rumors sobre coaccions exercides per Bonifaci VIII damunt de Celestí V, perquè renunciés al Papat.

7. Bonifaci VIII, en 10 de maig del 1297, privà de llurs dignitats els cardenals Jaume i Pere Colonna, en torn dels quals s'havien agrupat els enemics del papa.

8. Bonifaci VIII defensà amb gran tenacitat el principi de la doble sobirania espiritual i temporal del papa damunt de tots els prínceps del món. Tingué greus diferències amb el rei de França, perquè prohibí als eclesiàstics d'aquest país que paguessin tributs al rei sense autorització.

9. Els cardenals desposseïts Jaume i Pere Colonna es sublevaren contra Bonifaci VIII. Aquest arrasà totes llurs fortaleses i destruí i sembrà de sal Palestrina, fortalеса dels Colonna, que resistí fins a la fi.

10. Guillem de Nogaret s'emparà de Bonifaci VIII el 7 de setembre del 1303, a Anagni.

11. Benet XI fou elegit en 22 d'octubre del 1303.

12. Elegit en 5 de juny del 1305.

et (f. 146 v.) sunt duo pape; et Clementi successit Johannes XXII,¹ et sunt iij; et Johanni successit Benedictus XII,² monachus albus, et sunt iiij;³ et Benedicto XII⁴ successit Clemens VI,⁵ monachus nigrus, et sunt quinque; et Clementi VI successit Innocencius VI⁶ et sunt VI; et Innocenti VI successit Urbanus,⁷ et sunt vij. Ecce vij. 45 capita bestie finitive Bonifacii. Iste Gregorius⁸ est cauda bestie et debet mori per manus cujusdam strani vel forte Antechristi, et hoc nullatenus falli potest, et in isto finiet malicia tota ecclesiasticorum. Et post mortem istius Gregorii, sanctus papa reparator eligitur et reformabit totum orbem, tam infideles quam sismaticos, qui predictus reformator hodie est in carcere inclusus et tribulacionibus involutus, set 50 finem tribulacionem (!) habebit. Sequitur⁹ in prophetia : *Ve primum habit*. Primum *ve* fuit Bonifacius papa supradictus. Sequitur : *Et ecce secundum ve*. Secundum *ve* est ipse papa, qui multa mala pertractabit in Ecclesia, et signanter secundum posse[t] destruere¹⁰ evangelicam paupertatem et vitam Christi et apostolorum. Sequitur : *Fugiamus a facie ejus*, [id est], istius pape. Hoc dicitur sanctis hominibus ut fugiant 55 in speluncis, ut in evangelio habetur, et accedamus ad Deum et ad sanctum reformatorem, qui cito veniet. Sequitur : *Clama in fortitudine quia jam incipiunt ultimi cruciatus*, scilicet istius pape persecucio mortis, et forte jam tractat et incipit dictus papa occasiones contra principes, qui eum morte crudelissime cruentabunt, et hoc est ultimus cruciatus bestie finitive. Sequitur : *Ha ha!* Verba sunt doloris et plantus. *Ubi est* 60 *Luciffer? Quo abierunt stelle?* Stelle, id est, sancti homines, religiosi quam layci, qui timore tue tyrannie et crudelitatis in locis abditis sunt absconsi. Sequitur : *Curramus et non respiciamus retro*. Hoc est consilium quod dat fidelibus ut currant ad dominum Deum,¹¹ consuendo (!) peccata, penitenciam faciendo, et retro non aspiciamus ad peccata que fecimus (f. 147), sicut canis, qui ea que vomet iterum comedit, et non aspiciamus 65 retro ad mala que iste papa faciet et eciam perpetrabit. Sequitur : *Quia ab Aquilone pendetur omne malum*, Ysaye prophete. Certum est quod malleator ecclesiasticorum ad imperium elevabitur. Sequitur : *Obsecro, Domine, mitte quem missurus es*. Verba sunt exortanda ad Dominum, quod cito mitat supradictum reformatorem, qui totas malicias discipabit, et judeos, grecos, tartaros et sarracenos omnes convertet ad unum 70 pastorem et ad unum ovile, totum seculum reformabit. Sequitur : *Flores rubei*, hoc est opera caritatis et virtutes evangelicas. Sequitur : *aquam rubeam*, doctrinam sanctam et catholicam, tam verbo quam exemplo peccatoribus hostendendo. *HodoriJeram*, cum

1. Elegit en 7 d'agost del 1316.

2. Ms. : «VI». En la interlínia, per una altra mà : «alias XII». Benet XII fou elegit en 16 de desembre del 1334.

3. «Et sunt liiii», en la interlínia.

4. Ms. : «VI».

5. Elegit en 7 de maig del 1342.

6. Ms. : «XI». Elegit en 18 de desembre del 1352.

7. Urbà V, elegit en 28 de setembre del 1362.

8. Gregori XI, elegit en 30 de desembre del 1370.

9. Ms. : «si quod».

10. Ms. : «destruets».

11. Ms. : «dendum».

devota oracione, ut in Appochalipsi, odor incensus est oratio sanctorum. Sequitur, *distillabunt* : Papa reformabunt et sui sequaces peccatoribus orbis hujus, exemplo docendo et verba eciam predicando.»

5 i 6. Visió i profecies de Merlí

Entre els textos profètics que conté el ms. 271, n'hi ha dos que són traduccions de textos espanyols : la *Visió* i unes *Profecies de Merlí*.

La *Visió* ens relata que un dissabte, a 12 d'abril del 1322 (sic), essent a Sevilla el rei Alfons X de Castella, se li aparegué un àngel anunciant-li la rebel·lió del seu fill Sanç. Déu ha volgut castigar així l'orgull d'Alfons, per haver dit que si hagués estat present a l'obra de la creació, el món hauria estat fet sense moltes tares. Aquesta sentència fou revelada primerament a un frare agustí, que estava a Molina, el qual la comunicà al seu prior, i aquest a l'infant Manuel, germà del rei. El rei no féu cas de la predicció, i per tal motiu se li aparegué l'àngel anunciant-li que la sentència ja era complida. Déu, però, no deixarà impune la rebel·lió de Sanç, per la qual cosa confirma la maledicció que el seu pare, Alfons, proferí contra d'ell, i l'estén damunt dels seus descendents fins a la quarta generació. D'ací endavant s'extingirà la branca del casal regnant a Castella i pujarà un rei, ple de bondat i noblesa, que repararà els danys ocasionats pels seus antecessors. Com es veu, aquesta visió es refereix a l'adveniment de la casa de Trastamara al tron de Castella.

Les *Profecies de Merlí* s'expressen en un llenguatge més obscur. Estant Merlí rentant-se les mans i la cara en una font, prop de la ciutat de Londres, volgué saber algunes coses que havien d'esdevenir a diverses parts del món, i principalment a Espanya, fins l'any 1377 de l'Encarnació. El començ de la profecia es refereix a Alfons X, «noble rey sabedor en moltes coses, fill del sant no publicat», contra el qual s'aixecarà «la sua forma e costella e carn de la sua carn». «En lo quart grau del enclos» vindrà el gran Lleó — Alfons XI de Castella —, en temps del qual pertorbarà la pau la «Leona parda paridora com a truga», i s'aixecarà «lo gran Javalí» — el Soldà del Marroc —, acompanyat de molts porcs, que seran vençuts pel Gran Lleó. Aquest morirà l'any 1349 de l'Encarnació. Vindrà després d'ell «lo quint Pullí Luxuriós, ase de maldat, cumplit de tota crueltat» — Pere I —, qui, durant dotze anys aterroritzarà tota la terra, a partir de l'any de l'Encarnació del 1353. S'aixecarà contra ell un «Pullí Leo pareros e adormit» — Enric II —, agullonat per «lo gran cavaller religiós». El Pollí Lleó foragitarà i castigarà el «Pollí, Ase de malvestat», i regnarà amb gran benaurança. Els símbols que vénen després d'aquests són ja molt més obscurs. De les parts d'Occident «una onza de la ala nexera», i regnarà en gran pau amb el Pollí Lleó. Traspasarà els Alps, les muntanyes de Lombardia i els Pirineus, i viurà deu anys més que cap altre del seu llinatge «del temps a ensa de la incarnacio de Jhesuchrist m[cc]clv. anys». Després és anunciada

«la enclosa en la cova dels cunils del linatge dels franchs», els quals farien molt mala fi si no fos per un matrimoni que farà l'Església. La profecia acaba pronosticant una era de pau.

Com es pot veure, la part més important d'aquesta profecia de Merlí es refereix als descendents d'Alfons X, de Castella, i d'una manera especial a Alfons XI, i a l'extinció de la seva dinastia amb la mort de Pere el Cruel. Fins a l'adveniment d'Enric de Trastamara, la major part de símbols d'aquestes profecies són fàcils de desxifrar. En canvi, les prediccions relatives a aquest regnat ja són molt més inintel·ligibles. El final de les profecies és el tòpic de sempre: la pau i la benaurança que regnaran en la terra a l'adveniment d'un excel·lent rei, en aquest cas Enric de Trastamara. Les notes que acompanyen el text permetran de veure millor el fonament de les nostres identifications.

Fins ara, només coneixíem aquestes profecies a través d'una refundició que fou publicada al final del *Baladro del Sabio Merlin*, imprès a Sevilla en 1535.¹ Entwistle,² estudià aquest text i hi descobrí dos nuclis principals: les profecies de *Maestre Antonio*, i les que Merlí féu al palau del rei Artur. Les primeres, segons Entwistle, s'interessaven principalment per la figura d'Alfons XI de Castella, i al·ludien a fets del seu regnat, des de la seva minoritat fins a la batalla del Salado (1312-1340). Les profecies de Merlí al palau del rei Artur, de fort esperit antidinàstic, es referien als successors d'Alfons X, i a l'extinció de la seva línia directa a la mort de Pere el Cruel. A aquestes profecies s'incorporaren altres dades sobre fets posteriors, fins el temps dels Reis Catòlics.

Les profecies que publiquem avui permeten de descobrir més elements de les *Profecies del Baladro*, i donen noves clarícies sobre llur composició. Els components que n'hem pogut identificar són: 1. Profecies de Merlí al Palau del rei Artur. El preàmbul d'aquest text sembla que sigui el primer paràgraf de les profecies del *Baladro*. 2. Profecies de Merlí prop de la ciutat de Londres. El *Baladro* les intercala a continuació del preàmbul anterior. Amb això tenim dos preàmbuls, el primer del tot innecessari, en una mateixa obra. 3. *Visió*. És el text contingut en el manuscrit 271, el qual és interpolat dintre de les anteriors profecies. L'interpolador ha suprimit algunes frases, per tal de poder fer millor la soldadura, i ha posat tota la *Visió* en temps futur. 4. Profecies de *Maestre Antonio*. Merlí revela a aquest personatge algunes coses que deuen esdevenir a Espanya. Aquestes profecies, imitació de les que Merlí fa a *Mestre Antoine*, en *Les Prophecies de Merlin* publicades per Lucy Allen Paton,³ acaben a la p. 158, col. 1, l. 38, de l'edició Bonilla del

1. Reimprès per A. BONILLA SAN MARTÍN, *Libros de Caballerías*, I. (Nueva Biblioteca de Autores Españoles, VI, pp. 155-162.) Cf. BOHIGAS, *Los textos españoles y gallego-portugueses de la Demanda del Santo Grial*, p. 38.

2. *The Arthurian Legend in the Literatures of Spanish Peninsula*, pp. 54-60, 175-181.

3. *Les Prophecies de Merlin, edited from ms. 593 in the Bibliothèque Municipale of Rennes*. New York-London, 1926, 2 vols.

Baladro. A continuació, sense cap indicació del compilador, es tornen a reprendre les *Profecies de Merlí* consignades en el n.º 2, que nosaltres publiquem ara, en traducció catalana. Aquest text, en el *Baladro*, acaba en la p. 159, col. 2, l. 36, de l'edició esmentada, i va seguit d'altres profecies de Merlí.

Totes aquestes obres són d'imitació. Les *Profecies de Merlí*, que publiquem, són del mateix gènere que les profecies de Merlí llatines, compostes per Godofred de Monmouth.¹ Aquesta obra tingué moltíssims imitadors, i a Espanya en tingué més d'un, com ho demostren el fet de la pluralitat d'elements refosos en les profecies del *Baladro*, i la profecia de Merlí, que interpreta el canceller Pero López de Ayala en el cap. 3 de l'any 20 de la seva *Crònica del Rey D. Pedro*.

La *Visió* té ja un altre caràcter. L'aparició, que fingeix, i el seu estil fan pensar una mica en l'obra dels visionaris del tipus de fra Joan de Rocatallada, autor que també fou conegut al centre d'Espanya.² Conegué la *Visió* l'autor de la *Crònica de Pere el Cerimoniós*, el qual l'atribueix a Ferran IV de Castella i la veu confirmada en la mort de Pere el Cruel.³

Sobre la data de les profecies del *Baladro* ha escrit Entwistle⁴: «A Don Joan

1. Sobre el caràcter de les profecies de Merlí de Godofred de Monmouth, model d'altres profecies posteriors atribuïdes a Merlí, vegeu FARAL, *La légende arthurienne. Etudes et documents. Première Partie: Les plus anciens textes*, II, p. 49 ss.

2. Hi ha una traducció espanyola del *Vademecum in tribulatione* amb nombrosos lleonesismes, en el ms. 2-G-5 de la Biblioteca de Palau, a Madrid, al f. 237 v. Aquest manuscrit conté, també, fragments dels textos espanyols del Graal. Vegeu-ne la descripció en PIETSCH, *Modern Philology*, XVIII, pp. 147-56, 591-96; MOLDENHAUER, *Die Legende von Barlaam und Josaphat auf der Iberischen Halbinsel*, p. 12 ss. ENTWISTLE (*loc. cit.*, p. 60, n.º 2) esmenta aquests versos de Villasandino (*Canc. de Baena*, n.º 109):

«Del fuerte león suso contenido
Dise el Merlin conuerda Fray Juan...»

Aquest *Fray Juan* fou identificat per K. PIETSCH (*Mod. Phil.*, XVIII, 596) amb Joan de Rocatallada. Entwistle l'identifica amb Joan Vivas, nom del traductor hispànic de la *Demanda*, que surt al cap. 52 de l'última part d'aquesta obra, on diu que no vol descobrir secrets, que només atenyen la santa Església. «Mas quien esto quisiere bien saber trabajese de ver el libro de latín; aquel libro los fara llanamente entender e saber las grandes cosas del sancto Grial; que nos [non?] devimos allanar las poridades de sancta yglesia, ni yo, Joannes Bivas, no vos dire ende mas de lo que vos el dize [Robert de Boron], ca so frayle e no quiero mentir.» Al nostre entendre, però, no es tracta ací de profecies, sinó de fingits misteris religiosos, que, per tal com afectaven l'Església, el pseudo Robert de Boron no volgué traduir de llatí al francès, perquè no fossin coneguts pels llecs.

3. *Crònica de Pere III*, cap. vi (Ed. A. DE BOPARULL, p. 323). El cronista català suposa que qui blasjà l'obra de la creació fou Ferran IV de Castella. En càstig d'aquesta presumpció, Déu, per mitjà d'una visió, li anuncia la mort en el terme de vint dies, i l'extinció del seu regne a la quarta generació. L'error del nostre cronista és evident. De Ferran IV de Castella a Pere el Cruel no hi ha quatre generacions, sinó tres. És possible que l'autor de la crònica de Pere III hagi combinat dues llegendes independents: la de l'emplaçament de Ferran IV, que ja surt en la crònica particular d'aquest rei, cap. 20 (*Bibl. Autores Esp.*, vol. 66, p. 169), i la de la maledicció divina sobre la descendència d'Alfons X, objecte de la *Visió*, que ara publiquem.

4. *Ob. cit.*, p. 181.

Manuel, tal vegada, a algun partidari d'Alfons XI, o al propi *Maestre Antonio*, a un contemporani d'Ayala, i a escriptors posteriors des del regnat de Joan II fins al de Carles V, atribuïm redaccions de les *Profecies*.» Pel que fa als dos textos que publiquem, són posteriors al 22 de març del 1369, data de la mort de Pere I de Castella, i anteriors a 1377. En aquest any l'infant fra Pere d'Aragó, escrigué l'exposició de la visió *Cedrus alta Libani*, on són citades i comentades les *Profecies de Merlí*, que donem a conèixer.¹ Això explica la claredat de les al·lusions d'aquesta obra, quan es refereixen a fets anteriors a l'assassinat de Pere I, i llur obscuritat quan parlen de fets posteriors a aquest.

D'altra part, la vida de les *Profecies de Merlí* no acabà amb la tragèdia de Montiel. En el segle xv, *Gutierre Díez de Gámez* pogué escriure al seu pupil Pedro Niño² : «E si bien paras mientes, como viene rey nuevo, luego facen Merlin nuevo: dicen que aquel Rey ha de pasar la mar, e destruir toda la morisma, e ganar la Casa sancta, e ser Emperador; e despues vemos que se face como a Dios place.» Un dels reis més afavorits per aquests pseudo-profetes fou Ferran el Catòlic.³

Per a la fixació del text, les profecies del *Baladro* no ens han estat gaire útils. Amb el seu ajut, però, hem pogut corregir alguna errada del text català, i puntuar alguns passatges. En nota hem donat les principals variants castellanques, especialment les que poden aclarir els textos que publiquem, o que ens revelen discrepàncies fonamentals. La col·locació de totes les variants del text castellà només hauria estat possible reproduint senceres les profecies del *Baladro*.

VISIÓ⁴

(BIBLIOTECA DE CATALUNYA, ns. 271, f. 147.) «[D]isapte a xij. de Abril, era de mcccxxij. anys,⁵ a ora de tercià, en la ciutat de Cibilia, el rey don Alfonso havia oyda missa e entra en la sua cambra a fer oracio a una ymage de Santa Maria, segons que u havia acostumat de lonch temps. E el stant en sa oracio, vench soptosament
5 una gran resplandor de claredat, la qual semblava resplandor de foch, e en la sobre dita resplendor aparech una cara d'angell molt bella, e mantinent que l rey asso vehe, fo molt spahordit e dix : "Conjur-te de part de Nostre Senyor Jhesuchrist que m digues quina cosa est, si est sperit bo o mal" (f. 147 v.). E l'angel li dix : "No hages

1. Diu l'infant Pere : «Aquesta visió (*Cedrus alta Libani*) concorda ab la prophècia del abat Joachim, qui diu que la secta malvada dels infels sera del tot delida l'an de m.ccc.lxxxx per lo Leo spanyol, ço es lo dit rey Enric. *De lxxvij, que ara comtam, tro a xc. ha xij anys...*» (*Estudios Franciscanos*, xv, p. 64).

2. *Crónica de Don Pedro Niño*, ed. Llaguno, p. 29.

3. Vegeu BUTLLETÍ DE LA BIBLIOTECA DE CATALUNYA, vi, pp. 47-48.

4. Cf. *Baladro*, ed. BONILLA, p. 156, col. 1, l. 28. D'ara endavant citarem aquesta obra amb la sigla B.

5. Alfons X de Castella morí en 1284.

temor, car misatge so cert, qui vench a tu segons que ara veuras. Tu saps molt be que aytal die com vuy, en aquesta ciutat, en la tua taula, comensist a dir blastomia. 10
 E diguist que si tu fosses stat ab Deu lo Pare com forma lo mon e totes les coses qui en ell son, que moltes minves s'i feren les quals no s'i foren fetes, la qual cosa desplaç molt a Deu lo Pare, e n hac molt gran fellonia. E per aquesta rao, l'alt Senyor dona mantinent sentència contra tu, [qui] axi desconeguist ell, qui t feua e t crea e t dona honrament, que axi fos desconexent aquell que de tu exira e devallaria, e que fosses 15
 baxat e levat del honrament [e] stament que tenies, e que axi acabasses tos dies; la qual sentència dada, fou tantost revelada a un frare agusti, qui stava en Molina, en sa cella, studiant un sermo que havia a fer en l'endemà. E aquest frare dix-ho en confessio a son prior, e lo prior dix-ho en continent al infant don Manuell son germa. E l'infant don Manuell, axi com aquell qui t¹ amava axi com si mateix, vench en vij. dies de 20
 Molina a aquesta ciutat, requeri t si havies dita aytal raho, e tu diguist que la havies dita e encara que la dehies, d'on reहेbe don Manuell gran pesar, e afronta t que t partises de la dita rao e que n demanasses a Deu perdo, e tu no u presist res. E per tal que conegues que l poder de Deu spira e no als,² la sentència es complida e acabada contra tu, e passaran totes les que ell dara per tots los segles dels setgles. 25

Semblantment, per so com tu donest la tua maledicció a don Sanxo, ton fill, per la desonor e deseretament que t feua, sapies per cert que l'alt Senyor la ha confirmada e atorgada a ells e a tots los qui de ell devallaran, con (f. 148) mes hira mes, e aço mateix a tot lo seu senyoriu; en manera que temps vendra que aquells que en eil seran, volran molts que s obris la terra e que ls deglutis en si, lo qual durara fins en la iiii. generacio [qu]³ devallara de ton fil don Sanxo, car d'aquí avant no hi aura del arbre de la sua linea qui⁴ haja beneficii en aquesta senyoria. E sera la gent en molt gran cuyta e en molt gran treball, en guisa que no s sabra aconsellar ne s sabra quals carreres prenga, la qual cosa reहेbran per los teus peccats, e semblantment mes complidament per la errada e peccat que ton fill e los altres del regne feren contra tu. E en aso,⁵ 35
 l'alt Senyor enviar-los ha de part de Orient salvacio del noble rey e senyor ydoneu e acabat e fundat en justícia e en totes bondats e noblees que a rey pertangen, e sera nobla aci e al poble en tal manera que tots los vius qui son e qui seran, e los ossos dels finats⁶ que jaen en los seminteris loaran Deu per la sua venguda e per la sua bondat, e treballara molt per complir lo fallit, e per aço acomplir sera molt acorregut del alt Senyor, car ell ho merexera molt. En tal manera sera que los seus pobles oblidanaran tots los seus treballs passats, jatssesia que plagaran⁷ ans de asso a gran minva. Axi mateix, sapies per sert que per la oracio que fasist continuament a la gloriosa Mare de Deu apres que haguist xvij. anys estro al die de vuy, prega molt affectuosament al alt Senyor, son fill, per tu, que t tragues de la vida envergonjada e tre- 45

1. Ms. : «qui l». B : «que te».

2. B : «e porque conozcas el poderio de Dios, que es muy grande».

3. B : «que descendira».

4. Ms. : «que».

5. B : «E aquesto passado».

6. B : «e los huessos de los romanos».

7. B : «que llegaran».

ballosa en que vius. E l'alt Senyor, per prechs de la gloriosa Mare (f. 148 v.) sua, te per bo que de vuy fins en xxx. dies complits partesqua la tua anima del teu cors, e se ·n vaga a purgatori hon es bona speransa, e apres com l'alt Senyor tendra per be, ira a la gloria perdurable, per la qual nuncha haura fi."

- 50 E aquestes paraules dites, parti ·s d'aquí l'angel e no parla pus. E lo rey romas una gran pesa espaordit, e leva ·s d'alli hon stava a gran cuyta, e obri la porta de la almoxana o cambra,¹ e troba fora de la cambra sos iiij. capellans, los quals continuament eren ab ell, e james no ·l desemparaven, e havia gran consolacio ab ells en sos treballs e en recitar ses errors. E feu ·los pendre tinta e paper, e feu ·los scriure
- 55 tantost totes les sobre dites coses, segons que l'angell ho havia dit. E en tots los xxx. dies, cascuna setmana confessava e combregava de iij. en iij. dies; exceptats los diomenges, no menja en tots los xxx. dies per cascun die sino iij. bocins de pa, e no bevia en cascun die sino una veu d'ayga, e conforma sos testaments e feu sos marmessos, e al terme dels xxx. jorns complits isque de aquest mon, segons que l'angel
- 60 li dix e ·u sabe per prechs de la gloriosa.»

DE MERLÍ²

- (BIBLIOTECA DE CATALUNYA, ms. 271, f. 148 v.) «[E]n la Gran Bretanya, prop de la ciutat de Londres, en una forest, lavant-me les mans e la cara en una font que nexia ves Orient, pensant en qual manera per sabuderia de mon pare³ e per atorgament del alt poderos [senyor]⁴ que ·l enderrocha del cel fins al pus jussa abis d'infern,
- 5 havia trobats en alguns fets dells que eren per venir en algunes partides del mon, e assenyaldament en Spanya la grassa, entro la era de mcccclxxvij. anys⁵ (f. 149) de la incarnacio de Jhesuchrist, e menbrant-me atersadament⁶ com era molt nobla terra e nobles regnes aquesta Spanya e(n)⁷ la partida pus abondosa, comense ·m a pensar e a cogitar de saber algunes coses de aquelles que en ella havien esdevenir. E d'aquí
- 10 avant, confiant-me mes ab lo Senyor poderos e sabedor de tot so que fo e sera mes que altre, que ab lo serp e catiu e desfeyt per a tots temps, havent d'el per sa merce lo pus cert, los que en lo temps foren nats e vius hauran per sert les paraules de la mia bocha, mes certes de sabuderia de mayor de les coses que son e seran que de algun altre.⁸
- 15 Con en esguart de tota Espanya, que es la mellor partida e noblea e flor de tot

1. B : «la puerta de la camara».

2. Cf. *Baladro*, ed. BONILLA, p. 155, col. 2, l. 37.

3. Ms. : «mōyure». B : «mi padre».

4. B : «alto señor».

5. B : «mill e quatrocientos y sessenta y siete».

6. B : «apartadamente».

7. B : «e».

8. B : «de mi boca, por gran sabiduria del mayor señor de todas las que me dio mas que a otro algunos».

l'als, un noble rey sabedor en moltes coses, fill del sant no publicat, mas en sa vida e en sos fets tant e mes com aquell, lo qual mes e mellor canonitzat sera dels senyors tots e avius,¹ per sos peccats sera enclos e tancat e apartat en la nobla ciutat dels pals, assignada e fundada sobre aygua, e abondada² de tots bens, e poblada de la gran Roma, e sera desconegut e cruelment apartat e despoderat e robat de la sua forma e costella e carn de la sua carn. E los seus brams e crits sonaran per forma de pintura o fama dolorosa,³ axi com de leho plegat o nafrat en les carretes dels bretans (sic) e en les corrents dels franchs e dels pagans en les corretes (sic) veynables e a ell entorn stans.⁴ E encara lo seu jemech e crit plagara e pervenra al gran toro vermel, lo qual molt en aquell temps sera apoderat per la fe catholica, e no li acorreran ne tornara a ell negun sino un, lo qual no sera de la sua fe, que a ell se ajustara, e no li tindra prou lo seu ajustament.⁵ Axi morra en gran cuyta, deseparat (f. 149 v.) sera de tots los seus, e mes del seu linatge, e alguns creen que faran lo mellor e faran lo piyor, e mayorment aquells qui mes lo deurian tembra e honrar, per lo qual la noblea e lo gran poder e bona fama del comanador major d'Espanya vendra a punt de perdre's de un en altre.⁶

En lo quart grau del enclos o tencat vendra lo gran [Leó]⁷ ab forsa de gran coratge, sino de la sua nexensa,⁸ e tolra e volra tolra e levar avant la noblea de la sua rayl ab agudea de coratge. La Leona Parda,⁹ paridora com a truga, comensara a esser rayl de avorrimment als publicans,¹⁰ mas les sues grans bausies lo y faran soffrir, car semblara al sant no publica(n)t en alguns de sos fets. Temut e loat e preat sera d'aquells qui oyran la sua nomenada, molts la comensaran veure ab pler de sos feyts. Nobla sera la sua vista, sens ira¹¹ molt avorrible se governaran ses gents, molt honrades e apreades seran en les terres per les quals iran, gran altea mantendran, conqueridor sera dels

1. B : «mas en su vida y en sus fechos redemira el su engendrado».

2. Ms. : «abandonada». B : «abondada».

3. B : «por forma de blasfemia. Su fama sonara dolorosa...»

4. B : «como de leon llagado en las tierras de los francos y de los paganos; y en las tierras llegadas al derredor de sus reynos.»

5. B : «e no le acorrera ni tornara por el, y le terna fe».

6. B : «e mas del que lo mas devia temer e honrar». Ací B interpola la *Visió* que hem publicat més amunt, i algunes profecies de Maestre Antonio. La *Profecia de Merlí* torna a ésser represa en la p. 158, col. 1, l. 38.

Alfons X de Castella fou desposseït del reialme, a instigació del seu fill Sanç IV, en una junta de prelats i nobles tinguda a Valladolid en abril del 1282. Alfons X es refugià a Sevilla, i féu una aliança amb el soldà del Marroc, els exèrcits del qual arribaren fins a Toledo. Més tard vingué l'auxili del rei de França, que Alfons havia demanat. Alfons morí en 4 d'abril del 1284. «Se ha dicho con notorio error que don Alfonso se vió reducido al solo apoyo de su ciudad de Sevilla; esto no es exacto, pues aun en los momentos de mayor defección contó siempre con Murcia y su reino, amén de muchas poblaciones de poca importancia...» (BALLESTEROS, *Historia de España*, III, p. 25).

7. B : «Verna el gran Leon en el tercero grado...» Al·lusió a Alfons XI de Castella, la quarta generació d'Alfons X.

8. B : «E con fuerza del coraçon del gran signo de su nasciencia...»

9. B : «e guerra levar la nobleza de su rayz con la acucia de la Lova Parda...»

10. B : «a los pueblos».

11. Ms. : «ab». B : «sin ira».

grans porchs javallins.¹ En lo seu temps se levava² lo gran Javalli,³ capdell de la sua
 40 gent, e apparra en la gran lacuna⁴ per forsa del gran Javalli. L'alt senyor li consintra
 per son crebant que passara sobre maderes la gran lacuna, acompanyat⁵ de molts porchs;
 sens compta sera la sua nomenada. Gran royo e crebant ab diverses fargadures faran
 en les camyanerals (sic).⁶ Un de la sua costella, lo mes preat de la neula rabiosa e
 45 Lo gran Javalli ab rabia menassara a tot crestianissma,⁷ e apres d'açò recordara lo
 gran Leo ab gran royo d'ell. Ell ira acompanyat de companya de tres coronas, la
 una ab ell, car molt sera ajustat a ell per moltes maneres travades (f. 150); cercador
 o cassador sera dels mons Piraneus, prop la Penya del Venado,⁸ so es servo o corso,
 lo qual corra mes que lebra ni cavall. Atrobara lo gran Javalli, acompanyat de molts
 50 porchs, e fer ha cremar les tendes. Malament lo ·n foragitara, enbolcar-lo ha en la
 sanch dels seus porchs, molts sens compta romandran desbaratats.⁹ La fortalea del
 gran Leo crexera l'anomenada del seu treball, moltes seran les despulles, molt honrada
 sera en les majors partides del mon. Tota la sua gent menjara gran ergull¹⁰ e gran
 55 abundament de superbia, car les gens cuydaran haver de tot en tot pau e assesegua-
 ment de folgansa e abundament de tots bens, e ·n lo millor fallira,¹¹ car (d)altrament
 no pora esser per so que ·s complesquen les coses sobredites. La sua durada sera fins
 al compta de millar cccxlix. anys de la incarnacio de Ihesuchrist que ·l macara e ·ll
 se ·n portara¹² mort rabiosa prop de la pena alta de la gran lacuna o bassa.¹³ e gran
 60 Lo complidor del sobredit sera lo quint Pulli Luxurios,¹⁴ ase de maldat, complit de
 tota crueltat. Los seus vuyls, lo seu coratge e les sues entramenes seran abundades
 de luxuria, tota sa terra com a enemiga robara e reguar-la ha ab sanch de molts. La
 sua lengua semblant amenara de serp enverinada, la agudea del seu coratge sera aytal
 com d'espines veres enverinades, traversadores de tot coratge, que en aquel temps

1. Al·lusió als exèrcits del soldà del Marroc.

2. B : «se levantara». Ms. : «salvara».

3. El soldà del Marroc Abulhasan.

4. El mar.

5. Ms. : «acompanyada».

6. B : «E fara sus enforcaduras fasta los cañaberales».

7. B : «todo el christianismo quebrantado sera tres vezes...»

8. B : «Peña del Venado, que corre...»

9. Abulhasan, soldà del Marroc, envià en 1339 el seu fill Abdelmèlic a Espanya, el qual fou desbaratat i mort. Poc després, Abulhasan sitià Tarifa. L'esquadra aragonesa i la portuguesa s'uniren a la castellana, que fou desfeta per una tempesta. En 29 d'octubre del 1340, Alfons XI de Castella i el seu sogre Alfons IV de Portugal arriben plegats a la *Peña del Ciervo*. Al dia següent tingué lloc la batalla amb els sarraïns. El rei portuguès vencé el rei de Granada. Alfons XI lliurà la batalla contra el soldà del Marroc en els guals per al pas del Salado, el vencé i s'emparà de la seva tenda i del seu harem.

10. B : «menearan gran orgullo».

11. B : «E quando las gentes cuydaran venir en paz y en sosiego e abundamiento de folgura, fallecerles ha lo mejores».

12. B : «que lo atrapara».

13. Alfons XI de Castella morí en 1349, en el setge de Gibraltar.

14. Pere I de Castella, dit el Cruel.

sera ab veri mortal sompni espantos.¹ Sens compte seran sos fets avorribles als que u
 hoyran, e mes als que u veuran; destruidor sera de les raylls de la sua noblea² ab 65
 fets cruels, los quals ans de nos nunca foren ne fins aquell temps hauran estat. Lo
 Cabro Luxurios lo apostatera³ al comensament ab molta de malvestat, penedir-se volra
 e no pora (f. 150 v.), fallira en lo millor, honrada sera la sua sepultura, de molta d'ombra
 d'espan(y) acordat sera en la nobla terra.⁴ Moltes ligades seran desligades e deshon-
 rades,⁵ e aço durara del temps de mccciiij.⁶ anys de la incarnacio de Jhesuchrist⁷ fins 70
 al xij⁸ any a avant, que s lavara en aquell compta un Pulli Leo pareros e adormit ab
 grans plagues. Lo seu agullo sera lo gran cavaller religios,⁹ molt sforsat e savi en tot
 be e fer l'a volar sobre les portes medianes.¹⁰ Lo seu volament no fara ombra negra
 mas clara com a crestell, car fill sera dels clars cristals, lo menor de raho mes clar
 que l mayor. Lo cristall ab crueltat sera abatut stranyament del Pulli Ase de maldat. 75
 Lo Polli Leo ab les flors del croat¹¹ e agudea del gran cavaller religios, ab aqot fort cruell
 compost e ligat ab fills de justicia e de veritat, castigara e foragitara fortment al Polli
 Ase de malvestat fins que no aparegua.¹² Gitar-lo ha de la sua cova, ras de la sua
 lana. Maravellat sere si li romandra coha, ni orelles. Ajudes meravellosas haura lo
 Polli Leo, no s sabra d'on,¹³ per que ira crexent la sua lana fins a la cima. Corona 80
 preciosa haura mes que neguns dels altres passats, soterrara e dessoterrara los morts
 ab regiment abundos de la sua noblea, reverdeyera e florira los camps e arbres que
 l'ase de maldat ab lo seu bram verinos seguats e scorxats haura. Los que l¹⁴
 hauran servit ab franch cor e ab clar e ab clara e nobla justicia seran abundats de
 tots bens, folgan(s)-se sens temor. Auran...¹⁵ Per la pietat e noblea d'ell molts 85
 deseretats ab pahor rabiosa tornaran sens temor al seu repos, les tres coronas se abra-

1. B : «atrauesaderas de todo coraçon, que la su vida sera en este tienpo con venino mortal espantoso fin.»

2. B : «Destruydor sera de las tres setas».

3. B : «lo emporna».

4. B : «muchedumbre de espanto sera en la noble tierra».

5. B : «E muchas mugeres ahontadas seran».

6. B : «mil e trezientos e setenta e ocho».

7. La primera revolta dels germanastres de Pere el Cruel, amb Enric de Trastamara al cap, tingué lloc en 1354. En 1358 esclatà la guerra entre Castella i Aragó. En 1359, Enric de Trastamara invadí Castella, aliat amb Pere III de Catalunya. En 1363 es féu la pau, però en 1364 i 1365 torna a haver-hi guerres entre Aragó i Castella. A finals del 1365 passaren a Catalunya les companyies blanques de Bertrand Du Guesclin, per a ajudar Enric de Trastamara. En 22 de març del 1369, Pere I fou assassinat per son germà.

8. B : «onzeno».

9. Pere el Cerimoniós?

10. B : «sobre todas las partidas de España».

11. B : «con gran esfuerço del noble cavallero cruzado».

12. B : «fasta que parecera».

13. Enric de Trastamara fou ajudat per Pere III de Catalunya i per les Companyies blanques.

14. Ms. : «quals». B : «E todos los que lealmente lo serviran».

15. Sembla que manqui una ratlla. B : «sin miedo ninguno. E Dios los acrescentara en todo e los amara. E nunca los desampara, e a sus cuytas e necessidades los acorrera; por suyo siempre le ternan; e por la piedad e nobleza...»

saran¹ ab ell ab assa[ss]e]guament² e jermadat durabla, en tal manera que trencharan les claus³ dels grans (f. 151) porchs javallins, e d'els n'i haura que seran foragitats per a tots temps, e d'els n'i haura que arrancaran moltes de les sedes royes de les sues squenes e les li enviaran ab molt gran humilitat, enbolcades en molt gran pahor. Mercurii e Jupiter e Mars renovellaran les sues hosts contra los infells.⁴

En les sprees de Occident,⁵ una Onza de la ala nexera del undat en bolc⁶ e de la deserada⁷ Onza per miracle e linea dreta de justicia e folgansa. E regnara en pau ab lo Polli Leo,⁸ per ella no perdra son preu, ans cobrara l'anomenada d'el. Trespasara
 95 les Alpes, so es les muntanyes de Lombardia, e los munts Pireneus, albanam (sic) copdiciara son exalsament,⁹ no ·s tindra per piyor qui ·l haura per senyor, e los antichs renovaran les sues maxellas. Plaer sera als jovencels hoir les sues paraules dels fets passats, lo seu nom durara per tots temps, los seus viuran per tots temps, temprat sera en tots sos fets, car haura maravellos enteniment, e viura x. anys mes que negun
 100 altra dels passats, e son linatge dels temps a ensa de la incarnacio de Jhesuchrist m[cc]clv (sic) anys.¹⁰

E devant sobrevindra la enclosa en la cova dels cunils del linatge dels franchs gemegan e udulan ab doloroses lagremes e ab citola e ab tamboret ronc fara so doloros per lo passat, en tal manera que trespasara les asprees que sonara son so fins al cap
 105 de la gran Alemanha, puyara per exir defora dintre tots los cruels. Mala seria la sua exida, mas la Esgleya la retendra per matrimoni molt profitos, que la castara (f. 151 v.). Grans bens e profits meravelloses s'esdevendran per ell a tot crestianissma, molt mes s'estendra la fe catholica, los que vius e nats seran en aquell temps estaran axi com a homens levats de sompni per les grans maravelles que veuran, e diran : "que es asso,
 110 que es allo". Per lonch temps sera gran lo seu assesaguament en so que deu esdevenir, tant que les coses lexades en les carreres no ·s perdran ans les cobraran lurs senyors.»

Explicit de Merlino

1. B : «le abraçaran».
 2. B : «assosiego».
 3. B : «los colmillos».
 4. Tot això sembla la predicció d'una aliança d'Aragó, Castella i Portugal per a vèncer els moros, Aquesta aliança, però, no s'efectuà.
 5. B : «En las estrechuras de España de las partes de Orientes».
 6. B : «del mudado enbuelto della».
 7. B : «desechada».
 8. B : «ca el Leon Pollino».
 9. B : «E la cobrada della traspasara los montes Perineos, e las alturas alabaran e codiciaran su advenimientos».
 10. B : «mill y trezientos e cinquenta e cinco años». Enric II de Castella morí en 29 de maig del 1379.
- Ací cessa la coincidència del *Baladro* (p. 159, col. 2, l. 36) amb les nostres profecies. Les profecies del *Baladro* continuen encara fins la p. 162.

7. Aliud apud Merlinum

Anuncia la destrucció del poder sarraí i la conversió dels infidels. Un monarca espanyol, *Leo hispanus*, serà l'executor d'aquests grans fets. A continuació hi ha una predicció atribuïda a Joachim, que fixa per a la dita conversió la data del 1388.

Aquesta predicció fou coneguda per l'infant Pere d'Aragó, el qual la comenta en la seva exposició de la visió *Cedrus alta Libani*. Segons ell, l'infant monarca al·ludit per la profecia era Enric II de Castella, i la data posada per a la realització de la conversió dels infidels era 1390. L'infant Pere trobava una diferència de tres anys entre aquesta data i la del 1387 que donaven els seus càlculs basats en la visió *Cedrus alta Libani*. La data del 1388 que, segons el nostre manuscrit, assenyala la profecia de Pseudo-Joachim per a la susdita conversió, disminueix aquesta diferència, a la qual, d'altra part, l'infant Pere treia importància.

(BIBLIOTECA DE CATALUNYA, ms. 271, f. 151 v.) «Leo surgit ispanus, qui olim vel actenus dormire dicebatur de genere regis accalorum (sic). Post felicem coronacionem suam cum domino se presingit (?). Terminum domus antique requirit Didonis, in vulgo barbarorum victorie figit temptorium perpetuale. Populus fidelis stupescit. Reges et principes orbis terrarum mirantur in preda. Leo rugiet ysplanus. Rugitus eius perveniet ad portas Sion. Nova gaudet Caldea submersa. Gaudet Summus Pontifex. In rugitu et preda Leonis vulgo barbarorum bullit submersus. Paganorum multitudo surgit in inpetu contra Leonem. Vulgo submergitur barbarorum. Impetus eorum nigrescit. Mare paganorum sanguine litatur lupina. Contra Leonem insurgit ysplanum iterum machometica pravitas. Iterum valle deserte sanguine lactantur filiorum domus antique Didonis. Christianorum multitudo Leoni occurrit in heremo (f. 152). Bona episcopatus antiqui Mediolani hoste confusso vestigia sequitur Leonis hyspani, in pristino statu convertentur, christiano augusto gaudet decore. Iterum Leo surgit ysplanus, domus antiqua Didonis sub rugitu cadit Leonis. Ruit iterum impetus barbarorum, pupilla occulorum suorum cecata manet. Iterum multitudo innumerabilis paganorum contra Leonem insurgunt ysplanum. Omnes devorat fides leonica atque potestas. Occurrunt Leoni christianorum turbe copiose, gaudet filia Sion in victoria et fide Leonis vulgus barbarorum. Iterum submergitur moametam (sic). Ibidem ruit maligna potestas. Leo ysplanus dracho efficaciter devorat Salsugmen (sic). Domus filiorum antiqua Didonis et eternum eius denudat in fortitudine et brachio potenter. Item bullit mare barbarorum, natat in sanguine barbarorum. Leo coronatur ysplanus. Ibidem ympetus paganorum nigrescit. Facta est domus Didonis domus consolacionis eterne. Conversa est ad Deum patrem omnipotentem et Filium eius unicum dominum nostrum Ihesum Christum, qui passus est pro salute generis, etc.

Merlinus. Dicit enim Iohatzim abbas secundum verbum profeticum Merlini, quod anno mcccclxxxviiij. incarnationis Domini archa diabolica barbarorum suo toto termino et summo denudato Leonis yspani, id est domus Didonis antiqua, facta innumerabili sanguinis effusione fillorum ipsius fiet archa federis domino. Cantabunt

filius qui remanserunt de barbara nationis (sic) in canticis Sion, et evangelium (f. 152 v.)
 30 Domini predicabitur ibidem secure, nec erit ultra generacio barbarorum. Regnabit enim Leo yspanus more unquam paterno in domo Didonis, que vocatur archa federis domino toto tempore vice suo, etc.¹

[V]eniet in ajutorium Leonis yspani fidelissimus imperator P. nomine, filius regis
 Ffrancie, qui in terra Salsuginis propter peccata populorum extitit incarceratus,² quem
 35 dominus Emeffe (sic) dimissa miraculose tamen exivit a vinculis verecundus, etc.
 Gaudebit cum eo fidelissimus terra promissionis, etc.»

8. Merlinus

No hem sabut identificar la profecia que segueix, ni tampoc desxifrar els seus símbols. Algunes al·lusions, però, com el *Gallus*, ens fan sospitar que aquesta profecia es refereix a França. Deliberadament ens abstenim de fer hipòtesis sobre l'Innocent empresonat que ací s'esmenta i sobre la pedra solidíssima en la qual serà afermat. El present text està mancat de final, per raó de la falta de tres folis en el manuscrit.

(BIBLIOTECA DE CATALUNYA, ms. 271, f. 153 v.) «[N]ardus plorat antiqua et lacrimae eius sanguine venit (sic). Impetus eius marcessit. Asinus acriter aures suas contra dominum Vitalem, quam divina magestas sibi eligit a die sue renovacionis, et qui elati sunt contra Virum Innocentem. Rabies buscinat asinina. Cadit eorum cogitatio
 5 perversa. Inclinaturn est eorum potencia vel eorum...³ Facta est solitudo perversa. Fraus et iniquitas deletur. Portas requirunt alienas, nec est qui recipiat eos. Arbor bona et inclita, quam radicitus temptat discipare atque contendunt, plantata manet, et radices eius per [i]ntenciones manent in eternum. Beatus qui ambularet Viro Innocenti.

10 Gallus prestat aures suas suis proditoribus et emulis reprobatis ad ultimum obdurabit verecundis, quia undique Gallus fluctuabit (sic). Potencia divina Virum fovet et liberat Innocentem. Solidatus est in petra fortissima vir carceratus injuste...»

1. Cf. l'infant Pere d'Aragó, en *Estudis Franciscans*, xv, p. 64: «Aquesta visio (*Cedrus alta Libani*) concorda ab la profecia del abat Joachim, qui diu que la secta malvada dels infels sera del tot delida l'an de m.ccc.lxxxx, per lo Leo spanyol, ço es lo dit rey Enric... així que entre la visió aquesta e la profecia de Joachim no ha diversitat sino de iij. anys e pot esser la concordia de les paraules com un sia l'esperit de Deu en la boca dels prophetas, que Joachim parle del comensament de la conquesta dels infeels, la qual viu e acapda en sperit, com diu que alli sera preycat l'avangeli eternalment...»

2. No sabem identificar aquest emperador, fill del rei de França. El seu nom hauria d'ésser Felip, i en el temps en què la profecia pot haver estat feta no hi ha hagut cap personatge d'aquest nom, fill d'un rei de França, que hagi estat empresonat. L'únic Felip que hem trobat, emparentat de lluny amb el rei de França que hagi sofert un captiveri, és Felip d'Artois, comte d'Eu, fill de Joan d'Artois i d'Isabel de Melun. Fou captivat en una peregrinació a Terra Santa, i deslliurat gràcies a la intervenció de Boucicaut en 1389. Seguí Lluís II de Borbó a Tunísia en 1390, i prengué part a la croada de Nicòpolis, en la qual fou fet presoner i morí.

3. Sembla que hi hagi una llacuna en el manuscrit. D'altra part la defectuositat de la còpia fa sumament difícil la puntuació d'aquest text.

9. Fragment d'una profecia sobre la reforma de l'Església

Es troba en un full de paper, entrat recentment a la BIBLIOTECA DE CATALUNYA, el qual encara no duu signatura. La lletra sembla dels primers anys del segle xv. En una cara hi ha el final de la profecia de santa Hildegard. En l'altra cara, a un costat de la part superior, hi ha aquest títol: «*Del primer papa reformador de la santa Sgleya e perseguidor de la pompa de tot peccador e amador de pobrea.*» La frase que hi ha a l'altre costat de la pàgina no es pot llegir sencera per manca de paper. Només poden llegir-se'n les següents paraules: «*Hic (?) loquitur de summis Pontifi[cibus] [se]cundum oros[co]p[u]m.*»¹ Segueix un blanc, reservat per a una miniatura que restà sense fer. En el marge hi ha aquesta indicació per al miniaturista: «*I. bell palau ab I. papa quj sta de djns.*» Cap al final del foli comença la profecia:

«*Sit nomen Domini benedictum, qui posuit te solis horoscopum in solio suo sacro in medio planetarum. Posuit quidem carbunculum lapidem preciosum paupertatis eximie humilitatis, quem Dominus conservavit angelica custodia. Custodi nos, sedens in solio glorioso. Pedes eius super nudum lapidem requiescent et sol predictus exaltari incipiet in ariete, quod fiet post exaltacionem predictam, ut plenius declarabitur. 5 Nam in eius exaltacione arida himitabuntur et mons superius humiliabitur. De ore signi arietis, ubi sol exaltabitur, mellis examen oriatur et profluet de corde ipsius rosa redolens rutibunda. De labiis ipsius liliu[m] preciosum, de aspectu eius...*»

Ací acaba el foli i s'interromp la profecia.

10. Versos sobre l'Antecrist

(Barcelona, Bibl. Univ., ms. 20-4-19, f. 47 v.)² Lletra del segle xv. Són onze versos. Comencen:

«*Cum fuerint anni completi mille ducenti
Et nonaginta post partum Virginis alme
Tunc Antichristus nascetur demone plenus...*»

Acaben:

«*Cum fuerint anni completi mille trecenti
Ter denes quinque post partum Virginis alme
Tunc Antichristi testabunt docmata falsa.
Quingentos denes cum bis centum minus uno
Annos dic ab Adam donec Verbum caro factum.*»

1. Vsg. p. 259, n. 3.

2. Aquest manuscrit conté : F. 1 : *Tractatus de adventu Antichristi.* F. 47 v., a continuació dels versos de què parlem en el text : *Revelationes Beati Methodii.* F. 50 v. : *Prosperi Aquitanici quorundam capitulorum sibi falso impositorum catholica confutatio.* F. 54 v. : *Liber Prosperi de predestinatione vel ut quidam dicunt Augustini contra pelagianos de predestinatione.* F. 59 v. : *Aurelii Agustini de tri-*

11. Aquesto e lo godisio venuto de Boluga

(Barcelona, Bibl. Univ., ms. 20-3-12, f. 56.)¹ Lletra de finals del segle xv: Comença : «A li any mcccclxxxvj. Roma papa generabit...»

Anuncia fams, persecucions de l'Església i el rei que recobrarà Jerusalem. Al final de la profecia hi ha aquesta nota, relativa a Ferran el Catòlic : «Aquesto uno signo estato a la magestate de Rey en ferando, ell quale esta visto per lo quevellari que sono supra li pecore e qu'o vista supra la montanya de santo Angelo esta fato.»

12. Profecies contingudes en un manuscrit de Cuixà

La descripció d'aquest còdex per fra Guillem Costa es troba en el ms. 372 del fons Baluze, de la Biblioteca Nacional de París. N'ha donat notícia Mn. Pujol, en el BUTLLETÍ DE LA BIBLIOTECA DE CATALUNYA, vol. VI, p. 340.

Costa només dóna les següents dades del còdex : «Volumen manuscriptum, in papyro, forme majori exaratum, littera antiquissima insertum, 44 folia.»

Conté els següents textos profètics:

Fol. xxxix : «*Quedam verba Cipriani de finali tempore mundi hujus.*» (És dubtós el caràcter profètic d'aquest text.)

Fol. xxxix : «*Prophetia inventa in civitate Janue de rebus futuris.*» Comença: «*Prophetia subscripta, fuit inventa in civitate Janue, anno Domini mclxv. in festo Sancti Thome Apostoli, qui fuit missa domino Nicolao Alberici et domino Jacobo Papie civibus Janue. Cujus auctor et nuncius ignoratur...*»

Fol. xli : «*De quadam Sibilla nomine Erithea.*»

Fol. xli : «*Quedam vaticinia posita per Joachim.*»

Fol. xli : «*Verba cujusdam Sibille possita per Joachim.*»

Fol. xlii : «*Signa dierum Judicii per versus deducta, inventa per divum Hieronymum legentem libros hebreorum.*» Pujol reproduceix unes estrofes d'aquests versos, transcrites per Costa. Creiem que es tracta d'una versificació dels *Quinze senyals del judici*, atribuïts a sant Jeroni.

plici habitaculo. F. 62 v. : *Augustini de facultatibus Ecclesie.* F. 66 v. : *Augustini de agone christiano.* F. 74 : *Extractatio Aurelii Doctoris Augustini in libro de vita.* F. 82 v. : *De cognitione vera vite Augustini.* F. 87 v. : *Augustini ... De assumptione beate Virginis Marie in corpore et anima liber.* F. 91: *De Sibillis.*

1. Aquest manuscrit conté : F. 1 : *Historia Apolonii regis Tirii.* F. 6 : *De assumptione beate Marie*, i altres narracions per l'estil. F. 10 v. : Notes computístiques. F. 13 : *Chronicon Rivipullense.* F. 43 : Constitucions sinodals. F. 59 : Lletra, en català, d'un frare predicador, resident a Bolònia, al seu pare, sobre la manera de bon viure. Aquest darrer text és escrit per una mà de principis del s. xvi. Els altres ho són per una mà del s. xiv, amb addicions de mans posteriors.

Fol. XLIV : «*Quedam littera missa Imperatori Sigismundo, Romanorum Imperatori et semper Augusto.*» Algunes paraules de l'incipit poden fer pensar que aquest text tingui caràcter profètic. «*Noverit sublimitas vestrae gloriosissime magestatis quod in patria Egypti surrexit vir quidam innumerabilia miracula faciens, qui natus est de populo judeorum, de tribu Juda, et (ms. : "ut") dicitur se rectorem Israel; ad quem cum duobus aliis militibus et quinque philosophis in anni scientia eruditis, per dominum soldanum fuit missus...*» Acaba : «*Scriptum in Mecha die xvij. Augusti, militi semper vestre Auguste Magestatis infimis Fredericus delz Ingunis.*»

13. Profecia sobre la guerra de Granada

(València, Bibl. Univ., ms. 92-4-18, f. 134.) Vegeu Massó, *Revista de Bibliografia Catalana*, vol. VI, p. 221. Lletra del segle XVI.

Aquesta profecia comprèn el f. 134 i part del f. 135. Massó n'ha reproduït els primers versos. S'aixecarà una àguila, que espantarà la gent de la terra de Granada. Un lleó entrarà en aquesta ciutat.

«ha ora de mig dia | en divendres verament.»

La serp volarà

«tro en la estreta gola | qui sa apella Gibraltar.»

Tothom voldrà ésser batejat i passar a Barbaria per exalçar la Creu.

14. Prophetia Sanctii abbatis de Fonfreda, in Hispania, circa successionem antiquorum regum Hispanie

(Besançon, col. Chiflet, ms. 20, f. 3; segles XVI-XVII.) Vegeu *Catalogue général des Manuscrits des Bibliothèques publiques de France. Départ.*, xxxiii. Besançon, vol. II, p. 450.

II. — ADDICIONS A PROFECIES CATALANES DELS SEGLES XIV I XV. ASSAIG BIBLIOGRÀFIC

A) Addició al n.º 17. Profecia atribuïda a Eiximenis

En el nostre precedent article del BUTLLETÍ comentàvem una lletra de Joan I a mossèn Pere d'Artés, planyent-se d'una profecia que, segons havia sentit dir, havia fet Francesc Eiximenis. Aquest presentà excuses al rei, i en uns capítols del *Dotzè del Crestià* atacà durament el contingut de les profecies que circulaven.

En un article posterior¹ analitzarem el que diu Eiximenis sobre profecies, a través de la seva extensa obra. Aquest treball ens portà a la següent conclusió: «Que Eiximenis, malgrat dubtar en certs moments de la certitud de les profecies que corrien en la seva època i d'haver arribat a temps a desenganyar-se'n en part, se sentí influenciat tota la vida pel sistema de Joachim de Fiore, posat en circulació, més o menys reelaborat i barrejat amb profecies apocalíptiques, pels franciscans exaltats.» En aquest mateix estudi fèiem notar la contradicció que hi ha entre el cap. 466 del *Dotzè* i els caps. 467-473. En el primer, Eiximenis exposa la profecia que anunciava, entre altres coses, la caiguda de totes les monarquies del món, menys la de França, vers l'any 1400, i sobre això formula aquest judici dubitatiu: «*Si així serà o no, Déus ho sap e yo no ·u sé Ben sé que aquests moltes coses han dites en aquesta matèria que no són així vengudes de fet, les quals call de present.*» En canvi, en el cap. 473, referint-se a les mateixes profecies, afirma resoltament que «*a mon juy, no són de neguna creença, ans contenen moltes fatuitats, monçonegues, falsies e oradures.*» Demostràvem en el nostre article, que mentre el cap. 466 i la resta del *Dotzè* havien estat escrits en 1385 i 1386, els caps. 467-473 ho havien estat en 1391. La causa que pogué motivar la interpolació d'aquests capítols en el *Dotzè* la trobarem en l'esmentada lletra del rei Joan, de 17 de novembre del 1391, acusant fra Francesc Eiximenis, «qui a vegades s'entremet del art de astronomia», d'haver fet una profecia sobre la caiguda de totes les monarquies, menys la de França, vers l'any 1400.

En el nostre estudi de *Franciscalia* no poguérem prendre en consideració uns passatges del *Segon del Crestià*, que parlen de visions i profecies. Avui, utilitzant unes fotocòpies del ms. 1791 de la Biblioteca Nacional de Madrid, que conté aquest tractat, donarem a conèixer nous judicis d'Eiximenis sobre aquesta matèria, i completarem així els nostres treballs anteriors. Recordarem, abans de tot, que el *Segon del Crestià* fou escrit pels anys 1381 i 1382.²

Aquesta obra tracta de temptació. Entre les formes de temptació de què es val el diable hi ha la d'aparèixer-se sota la imatge de santedat. Entren en aquesta espècie de temptació les falses visions i revelacions, l'estudi de les quals emplena els caps. 53-77 del *Segon del Crestià*. En aquests capítols, Eiximenis dóna consells per a distingir els veritables dels falsos profetes. Els primers són persones humils i de gran santedat, que han menyspreat el món. Els altres són homes superbiosos i presumptuosos, entre els quals inclou Eiximenis (cap. 56):

«Alcuns miserables homens e desvergonyats que lo demoni te axi subjugats per ligam de presumpcio propria, que publicament dien que han sovin visions celestials e que veen sent Pere e sent Paul e aytal sant e santa sovin, o que han visitacio ange-

1. *Prediccions i Profecies en les obres de Fra Francesc Eiximenis.* (Franciscalia, Barcelona, Editorial Franciscana, 1928, pp. 23-38.)

2. Vegeu IVARS, *Archivo Ibero-Americano*, xix, 1923, p. 367.

lical o sentiments axi alts que quant lus venen no's poran moure de gran pessa ni poran parlar, o si parlen lavors parlaran sptosament paraules propheticas, axi que appar que Deus lus mogua la lengua. Hoc encara pujen a tanta de oradura que dien que sovin veen Jhesuchrist qui ·ls diu grans secrets e misteris dels temps esdevenidors e de les coses amagades del mon, e si a vegades venen a menys d'aço que propheten, tantost tenen la glosa apparellada, dient que Nostro Senyor ho entenien axi a fer com revela a ells, empero que per causa novella ha mudada la sentencia, axi com feu de fet Ezechias, que no contrastant que Ysayes li havia declarada o denunciada la mort de part de Deu, empero per la oracio que ·l dit Ezechies feu Nostre Senyor revoca la sentencia.»

Més endavant, Eiximenis reprèn la ignorància de la Sagrada Escriptura, la presumpció, la temeritat i el zel exagerat d'aquests falsos profetes, i el retrat que en fa és d'una exactitud admirable. Aquests falsos visionaris — diu — es mostren (cap. 61):

«Devots, e sperituals, e contemplatius e zeladors de veritat, e a vegades se mostren homens de penitencia e fort humils, e per aytals volen esser reputats e 'y fan lur poder aytant com poden, e per tal quant lo demoni veu en ells gran rayll de erguyll e gran appetit de haver honor incline ·[l]s aytant con pot a lur propria reputacio e a menyspreu dells altres, e per confermar-los en lur propria reputacio sovin lus fa moltes falses illusions e appericions, car a vaguades lus apparra en sompnis en semblança de Jhesuchrist o de qualque gran sant, e ·ls dira paraules per les quals lus dara a entendre que Deus los ha per persones fort cares e fort eletas sobre totes les altres, e que ·ls enten a pujar en gran stament per raparacio del mon, o del regna o de la ciutat aytal o aytal, o de la religio o del stament en que son, axi que tots temps lur consciencia roman a la ffi plena de superbia e de gran estimacio de si mateixa. A veguades, en vigilia, lus dara grans alteracions, majorment en lus oracions, que sintran grans delits e grans arrapaments e escalfaments de cor e mudaments de si mateix. Hoc encara, a major confirmacio d'aquesta decepcio, lo demoni formara qualque veu en l'ayre, parlant ab ells en persona de Jhesuchrist, o d'angell, o de qualque sant; a vaguades los moura del loch hon son, o ·ls fara formar ab lur lengua paraules aytals com se volra, o fara que girant al libre trobaran paraula qui lus respondra a aço que ells cogiten, o a aço que ells volran saber, e tot aço penssaran que vingue per special electio lur e per singular amor que Deus lus ha. E per aquesta manera lo demoni fa que la presumptio lur e erguyll e reputatio de si mateix creix en lur cor, qui aporta ab si gran menyspreu dells altres, car (f. 53 d.) pensen que com los altres no hajan aytals sentiments com ells los cuyden haver de Deu, e per consequent no ·n son dignes, ans son no res. E penssen, encara, que si los altres no ·ls consenten a totas lurs follies e folles fantasias, que ·u fan per ignorancia o per multitud de peccats qui es en ells, d'un lus venen per consequencia drete tots aquests mals : primerament que aquests son los pus presumptuosos homens qui al mon sien, e apres los pus capitosos en totes lurs oppinions, en tant que negun entaniment ni neguna scriptura no es bastant a gitar-los de lurs fantasias e oradures, sino solament lo coltell de Deu.»

Podríem encara extractar més frases d'Eiximenis, que són una crítica dura contra falsos profetes i visionaris. En un lloc, els tracta d'hipòcrites i de falsaris (cap. 62) : «Quant volen recomptar lurs visions e oradures, qui no son sino ficcions del demoni e monçonegues, per tal que tot hom hi don ffe, cobren-se ab capa de molta ypocrisia, car recompten lus visions e sompnis ab grans lagrimes e sospirs.» En un altre lloc (cap. 57), els tracta de pomposos, d'irreverents a senyoria, de murmuradors i de golafres. En el cap. 66 hi ha una al·lusió a l'infant Pere d'Aragó. Diu Eiximenis, que en el seu temps, «en Avinyo, vivent papa Urba quint de sancta memoria, vench j. notable hom de fort gran estament, lo qual no vull nomenar, car es viu encara, e de part de Deu aquest gran hom li proposa alsunes altes revelacions, qui manaven al dit papa fer alsunes coses fort grans e ardues. E de present lo dit papa li respos molt prudentment que si lo dit denunciand, segons lo conseyll ecclesiastich, li dava senyal de veritat (f. 55 c.) per ver miracle sobre ço que li havia proposat, o provava ço que deia per la sancta scriptura, que ell faria ço que li denunciava, e que ell hi obeyria volenter; en altra manera que no n faria res. E com lo denunciand no fos bastant a provar ses revelacions per una guisa ni per altra, per tal lo dit Pare Sant menysprea tots sos dits, ni volch que se'n faes pus mencio.»¹ Abans (cap. 58), Eiximenis ja havia advertit que per a evitar l'error causat per falsos visionaris, manava l'Església «en aquests temps en que ara som, a negun no sia creegut qui digua que Deus lo trameta, o que ell ha a denunciar alcuna cosa de part de Deu, si donchs no prova ço que diu per miracle, axi com feu Moyses davant Pharao».

Llegint tot això, hom podria creure que Eiximenis estava guarit de profecies. Ja hem dit, però, que les profecies el preocuparen tota la vida. Si relacionem els passatges del *Segon del Crestià*, que ací hem extractat, amb els d'altres obres eiximenianes, que hem comentat en el nostre article esmentat, veurem que, malgrat la crítica acerba que Eiximenis fa de pseudo-profetes i visionaris, el contingut de llurs obres no deixà de preocupar-lo mai. Unes vegades, com en el *Primer del Crestià*, creu que aquestes prediccions són de pròxim compliment; altres vegades, com en el *Dotzè*, es manifesta escèptic respecte d'elles, i fins — mogut probablement per un afer personal, com ho és la repulsa de l'infant Joan — les impugna durament. En una de les seves darreres obres, en la *Vida de Jesucrist*, Eiximenis torna a exposar la coneguda teoria de les set edats del món, tan grata als visionaris, per bé que sense fer-ne aplicació a la seva època.

La natural bonhomia d'Eiximenis i el seu sentit pràctic, el feien tot el contrari d'un rebel o d'un fanàtic, que és el que foren molts dels visionaris i exaltats que ell criticà. Però si aquelles qualitats preservaren Eiximenis de capficar-se massa en perills que alguns, i fins ell mateix en certs moments, creien pròxims, i si impregnaren la seva obra d'un sa optimisme, la seva credulitat el portà a prendre's

1. Cf. IVARS, *Archivo Ibero-Americano*, xix, 367; POU I MARTÍ, *Visionarios*, p. 383, n. 1.

seriosament coses molt semblants a les que censurava, com alguns escrits d'Arnau de Vilanova,¹ que ell tenia per un sant home; les revelacions propagades a nom de Metodi,² de Ciril i de Joachim de Fiore,³ i les obres de visionaris com Rocatallada i altres que no coneixem, etc.⁴ Això demostra en Eiximenis un contagi d'aquestes doctrines, que no desentonen pas massa dins del conjunt bigarrat i pintoresc de la seva obra.

B) Addició al n.º 22

Manuscrit de Carpentras, n.º 336, ff. 156-183.

Aquests folis contenen els caps. 21-31 del tractat v, i el tractat vi del llibre x de la *Vida de Jesucrist*, d'Eiximenis. Férem ja aquesta identificació en el nostre article *Prediccions i profecies en les obres de Fra Francesc Eiximenis*, p. 14, n. 48.

1. Vegeu *Primer del Crestià*, cap. 69 (BIBLIOTECA DE CATALUNYA, ms. 456, f. 57 c): «Sapies que de Vilanova, qui es vila en lo regne de Valencia, fon natural hun gran e assenyalat metge qui's appellava mestre Arnau de Vilanova, qui fon hom illuminat de diversses sciencies, qui menyspresava lo mon fort e ana vestit fort simplament, ne james volch pendre muller e anava tostemp cavalcant en un ase, no avia casa ni alberch, era de la terça regle de sant Fransesch, hom fort famos en saviesa natural, en gran sciencia e en virtuosa vida, e hom ab gran zel e fort fervent ha incitar tota criatura de servir Deus».

2. En el cap. 66 del *Segon*, Eiximenis esmenta, entre els que han parlat amb esperit de profecia Sant Benet, Sant Metodi, màrtir, i Sant Francesc.

3. Veg. *Primer del Crestià*, cap. 32 (BIBLIOTECA DE CATALUNYA, ms. 456, f. 29 d). Eiximenis parla de persones catòliques, que sense malícia han sostingut alguna doctrina herètica, i cita «Jcatxim, abat florentí, car lo libell heretical que feu contra lo Mestre de les Sentencies es dampnat per lo consili general... empero, ja per axo lo dit consili no dampna les altres obres sues, ans son agudes en lo mon en gran reverència per alguns. E no contrestant la dita dampnació de son libell, la dita decretal l'escusa aquí mateix».

4. En el cap. 69 diu Eiximenis: «Lo terç punt es que ja per axo que aci dich contra aquests falssaris, no enten a condemnar los sanets doctors e molt notable clergue theolech, qui sobre les santes scriptures scrivent o preicant, o exponent o ligent, o disputant piadosament e ab molta reverencia, expondran qualque cosa sdevenidora, no dient res temerariament, mas que axi poria esser, car en aço no ha neguna specia de mal, e poria valer en diverssos casos». No cal dir que Rocatallada i altres com ell, que Eiximenis de vegades utilitza, no s'assemblen gens a aquests teòlegs prudents.